

Atodiad 3

Mwy na Llyfrau :

Strategaeth Gwasanaeth Llyfrgell a Gwybodaeth:

2017- 2020

DRAFT

Cyngor Gwynedd

1. Cyflwyniad

Adolygodd Cyngor Gwynedd y Gwasanaeth Llyfrgell a Gwybodaeth ar draws yr awdurdod yn ystod 2013-2014. Mae'r adolygiad hwn wedi tynnu ynghyd barn defnyddwyr, cynghorwyr, staff a phartneriaid. Daeth yr adolygiad i'r casgliad nad oedd parhau i gynnal y gwasanaeth llyfrgelloedd yn ei ffurf bresennol yn gynaliadwy; a bod angen sefydlu cyfeiriad clir i'r Gwasanaeth wrth gynllunio i'r dyfodol gan ymateb i her datblygiadau digidol a chyfyngiadau cyllidol.

Yn dilyn gwaith yr adolygiad paratowyd Dogfen Ymgynghorol 'Mwy na Llyfrau' oedd yn amlinellu gweledigaeth a chynigion ar gyfer y dyfodol i Wasanaeth Llyfrgell Gwynedd. Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ar gynnwys y Ddogfen Ymgynghorol yng Ngwanwyn a Haf 2015 er mwyn mesur effaith unrhyw newid posibl; ynghyd a rhoi cyfle i bobl leol rannu eu safbwyntiau a'u syniadau cyn bod unrhyw benderfyniadau terfynol yn cael eu pennu.

Dylid nodi fod yr ymgynghoriad hwn wedi cymryd lle mewn cyfnod heriol iawn i'r Cyngor yn ariannol. Fel pob cyngor yng Nghymru, mae Cyngor Gwynedd yn wynebu toriadau sylweddol iawn yn y cyllid y mae'n ei gael tuag at dalu am wasanaethau lleol. Golyga hyn y bydd llawer llai o arian ar gael i dalu am y gwasanaethau hyn dros y blynyddoedd nesaf.

Mae'r cyfuniad o doriadau anferthol mewn cyllidebau a chynnydd sylweddol yn y galw am wasanaethau cyhoeddus yn golygu bod Cyngor Gwynedd yn wynebu bwlch ariannol sy'n cynyddu o flwyddyn i flwyddyn. Golyga hyn y bydd angen i Gyngor Gwynedd ddarganfod ffyrdd newydd creadigol o ddarparu gwasanaethau lleol wrth i'r cyllid sydd ar gael leihau.

2. Beth mae'r Gwasanaeth Llyfrgell yn ei wneud ar hyn o bryd?

Mae darparu Gwasanaeth Llyfrgell 'cynhwysfawr ac effeithlon' sydd yn annog a hyrwyddo oedolion a phlant i ddefnyddio'r gwasanaeth i'w eithaf yn ofyniad statudol o dan Ddeddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964.

Dros yr hanner canrif ddiwethaf, mae llyfrgelloedd cyhoeddus wedi esblygu yn sylweddol. Erbyn hyn maent yn darparu ystod eang o wasanaethau megis:-

- Benthyc Llyfrau ac e-lyfrau
- Benthyc DVDs a Gemau Cyfrifiadurol
- Benthyc CDs llyfrau llafar a llyfrau llafar ar-lein
- Defnydd o bapurau newydd a chylchgronau yn cynnwys mynediad ar-lein
- Defnydd o gyfrifiaduron gyda mynediad am ddim i'r we ac e-bost
- Defnydd o feddalwedd swyddfa a chyfleusterau sganio ac argraffu
- Mynediad am ddim i Di - Wifr i ddefnyddio eich dyfeisiadau eich hun
- Mynediad ar-lein i adnoddau gwybodaeth o ansawdd uchel
- Sesiynau cyflwyno Technoleg Gwybodaeth a chefnogaeth anffurfiol

- Cymorth i'r sawl sy angen gwybodaeth gan gynnwys chwilio am swydd
- Digwyddiadau a gweithgareddau
- Amseroedd stori, canu a rhigwm
- Grwpiau darllen iechyd a lles
- Ymweliadau awdur a darlithoedd llenyddol
- Her Darllen Haf i blant oedran cynradd
- Ystafelloedd cymunedol i'w defnyddio
- Mynediad at erthyglau ymchwil academiaidd
- 'Cyflwyniadau galw heibio' i adnoddau dysgu gydol oes

Yn ystod 2014-15

- derbyniodd llyfrgelloedd Gwynedd dros 375,000 o ymweliadau,
- benthycwyd dros 630,000 o eitemau
- darparwyd dros 115,000 o sesiynau ar y cyfrifiaduron cyhoeddus
- darparwyd dros 12,500 o sesiynau Diwifr trwy wasanaeth Gwynedd Ddigidol.

Yn ein harolwg defnyddwyr diweddaraf yn 2013 roedd 95% o oedolion o'r farn bod y gwasanaethau'n dda neu'n dda iawn, a 92% o blant o'r farn bod eu llyfrgell yn 'dda'.

Mae darpariaeth Llyfrgelloedd Gwynedd ar hyn o bryd yn cynnwys 17 llyfrgell a 4 llyfrgell symudol – sydd yn cynnwys Gwasanaeth i'r Cartref a Llyfrgell deithiol i blant ac ysgolion.

Llyfrgelloedd Sefydlog

Mae rhwydwaith Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd yn cynnwys 17 llyfrgell. O'r rhain, ystyrir y llyfrgelloedd hynny sydd ar agor am fwy na 20 awr yr wythnos yn brif lyfrgelloedd ac fe'u lleolir yn Abermaw, Bala, Bangor, Blaenau Ffestiniog, Caernarfon, Dolgellau, Porthmadog, Pwllheli, a Thywyn.

Yn ategol i'r prif lyfrgelloedd mae 8 llyfrgell sydd ar agor am lai na 20 awr yr wythnos ym Methesda, Cricieth, Deiniolen, Harlech, Llanberis, Nefyn, Penygroes a Phenrhyndeudraeth,

Llyfrgelloedd Teithiol

Mae'r pedwar cerbyd Llyfrgell Deithiol Symudol yn cynnwys oddeutu 2,000 o eitemau yn y Gymraeg a'r Saesneg gan gynnwys nofelau a theitlau ffeithiol i oedolion; llyfrau plant a phobl ifanc; llyfrau i fabanod a phlant oed meithrin; llyfrau llafar a llyfrau print bras. Caiff y stoc ei newid yn gyson ac mae pryniant teitlau newydd yn cael ei hamserlennu drwy gydol y flwyddyn er mwyn amrywio i'r eithaf ystod ac amrywiaeth o deitlau sydd ar gael i'w dewis.

Gall defnyddwyr Llyfrgelloedd Teithiol gael mynediad at ddewis eang y Gwasanaeth Llyfrgell drwy'r system ceisiadau am ddim ble gall y staff llyfrgell gael copi o'r llyfr, llyfr llafar neu DVD

ac yn y blaen, y gwnaethpwyd cais amdano, oddi wrth un o'r llyfrgelloedd eraill a'i anfon at y darllenydd pan fydd y llyfrgell deithiol ar y daith ganlynol . Gall y staff llyfrgell hefyd ddelio ag ymholiadau gwybodaeth gyffredinol (hyd yn oed os bydd hyn yn golygu cysylltu â'r defnyddiwr dros y ffôn yn ddiweddarach). Mae mynediad i'r anabl ar gael drwy lifft i bob cerbyd .

Ymwelir ag oddeutu 150 o arosfannau Llyfrgell Deithiol ar hyn o bryd a cheir ymweliad bob mis.

Mae rhestr ddiweddaraf o arosfannau y llyfrgelloedd teithiol ar gael ar wefan y Gwasanaeth Llyfrgell.

<https://www.gwynedd.gov.uk/cy/Trigolion/Llyfrgelloedd-ac-archifau/Llyfrgell-deithiol-a-gwasanaeth-ir-cartref.aspx>

Llyfrgell i'r Cartref

Cynigir gwasanaeth llyfrgell i'r cartref, mewn achosion ble mae person yn: dioddef o anawsterau symudedd; methu cario eitemau; dioddef o salwch tymor hir; byw yn bell o fan gwasanaeth llyfrgell (sefydlog neu deithiol); ofalwr llawn-amser. Ymwelir ag aelodau yn fisol gan baratoi cyflenwad o eitemau sydd yn unol â phroffil dewis sydd wedi cytuno gyda'r defnyddiwr. I'r rhai hynny gyda nam golwg sylweddol trefnir gwasanaeth arbennig trwy'r RNIB a'r Gymdeithas Ddeillion leol.

Mae tua 300 yn derbyn gwasanaeth llyfrgell i'r cartref yn ystod blwyddyn.

Llyfrgell Deithiol i Blant Ysgol

Mae'r llyfrgell deithiol - Lori Ni - yn ymweld â phob ysgol o leiaf dwywaith y flwyddyn gyda chyfle i bob plentyn fenthyg adnoddau darllen hamdden yn bennaf. Mae eitemau yn cael eu dethol ar gyfer disgyblion 3-11 oed ac wedi eu dewis mewn ymgynghoriad a phlant, ac yn cefnogi llythrennedd a'r mwynhad o ddarllen.

Cynigir ystod eang o adnoddau arbennig gan gynnwys - Llyfrau Darllen Grŵp ; Bocsys Awduron ; Deunyddiau Clyweled ; Sachau Stori ; Help Llaw Mewn Llyfr sef casgliad o lyfrau yn delio gyda sefyllfaoedd arbennig i blant. Ymwelir yn dymhorol a phob un o'r 97 ysgol gynradd yng Ngwynedd.

3. Sut mae'r Gwasanaeth Llyfrgell yng Ngwynedd yn perfformio ar hyn o bryd?

3.1 Cyfarch anghenion defnyddwyr.

Caiff perfformiad llyfrgelloedd Cymru eu hasesu yn flynyddol yn erbyn Fframwaith Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru er mwyn mesur os ydy'r awdurdod yn cyfarch anghenion defnyddwyr y gwasanaeth.

Yn dilyn asesiad Llywodraeth Cymru yn 2012/3 oedd yn nodi bod lefel staffio isel iawn y gwasanaeth i gymharu â'r safon cenedlaethol yn debygol o amharu ar allu'r gwasanaeth i gyflenwi gwasanaeth cynhwysfawr aethpwyd ati i adolygu'r Gwasanaeth.

Cwblhawyd yr adolygiad yn ystod 2012-14 o dan arweiniad Panel Ymgynghorol a dangosodd :-

- Bod Llyfrgelloedd Gwynedd yn perfformio yn well na'r cyfartaledd cenedlaethol
- Bod lefel boddhad Defnyddwyr o'r gwasanaeth yn uchel;
- Bod ymwybyddiaeth o'r gwasanaeth benthyg llyfrau a darllen yn uchel, ond bod ymwybyddiaeth o'r gwasanaethau ar-lein yn gyffredinol isel;
- Bod nifer o ymweliadau gyda llyfrgelloedd Gwynedd yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol;
- Bod lefel staffio'r gwasanaeth yr isaf yng Nghymru ac yn fygythiad i gynnaladwyedd y gwasanaeth;

Prif ganfyddiadau'r adolygiad hwnnw yw nad yw parhau i gynnal y gwasanaeth fel y mae ar hyn o bryd yn gynaliadwy; a bod angen cyfeiriad clir i'r Gwasanaeth wrth gynllunio i'r dyfodol gan ymateb i her datblygiadau digidol a chyfyngiadau cyllidol.

Mae'r canlyniadau asesiad cenedlaethol diweddaraf - sef ar gyfer y cyfnod 2014-2015 yn nodi "Caiff problemau barhaus lefelau staffio isel ei nodi unwaith eto. O'i gymharu a pherfformiad cryf Gwynedd y llynedd, gallai perfformiad eleni fod yn dangos arwyddion o wasanaeth mewn sefyllfa fregus".

Gellir cael mwy o wybodaeth am y Fframwaith Safonau ar wefan Llywodraeth Cymru:

<http://gov.wales/topics/cultureandsport/museumsarchiveslibraries/cymal/libraries/wpls/libraries-es-making-a-difference/?lang=cy>

3.2 Cyllideb y Gwasanaeth Llyfrgell

Fel sydd wedi ei nodi yn y cyflwyniad mae awdurdodau lleol mewn cyfnod heriol iawn o ariannu gwasanaethau cyhoeddus a bydd y gwasgu ar arian cyhoeddus yn parhau i'r dyfodol. Wrth ddatblygu'r Gwasanaeth Llyfrgell i'r dyfodol bydd angen ystyried cyflawni'r strategaeth newydd oddi fewn i'r gyllideb fydd ar gael.

Dros y blynyddoedd diwethaf mae'r Gwasanaeth Llyfrgell wedi adolygu ei drefniadau ac mae'r arbedion ariannol canlynol wedi ei gwireddu:-

2011-12	<i>Rhesymoli Costau Glanhau a deunydd Clyweled</i>	<i>£15,000</i>
2012-13	<i>Adolygu'r Gwasanaeth Llyfrgell Deithiol</i>	<i>£32,000</i>
2013-14	<i>Ail-strwythuro Tîm Rheoli'r Gwasanaeth</i>	<i>£33,000</i>
2014-15	<i>Trefn Rhybuddion Hwyr</i>	<i>£4,000</i>
2014-15	<i>Pwyslais ar bryniant Llyfrau clawr meddal ac e-lyfrau</i>	<i>£11,000</i>
2015-16	<i>System Gyfrifiadurol Gogledd Cymru i Lyfrgelloedd</i>	<i>£20,000</i>
2015-16	<i>Trefniadau Cydweithio Rhanbarthol ar gyfer Uned Lyfryddol</i>	<i>£10,000</i>

Mae'r Gwasanaeth Llyfrgell yn wynebu cyfyngiadau ariannol pellach i'r dyfodol yn benodol yr angen i ganfod arbedion effeithiolrwydd gyfwerth a £101,000 erbyn Mawrth 2018.

Mae'r Gwasanaeth Llyfrgell hefyd wedi gweld toriad o 25% (£65,000) yn ei gyllideb i brynu stoc ac adnoddau yn ystod 2016-17.

Bydd y Strategaeth hon yn cyfarch y cyd-destun ariannol hwn, a noder fod yr hyn y gellir ei ddarparu yn unol a'r adnoddau sydd ar gael i'r dyfodol.

4. Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd i'r dyfodol.

4.1 Y weledigaeth i'r dyfodol - "Llyfrgelloedd Gwynedd – Mwy na Llyfrau".

Gweledigaeth y Gwasanaeth yw 'Gwella ansawdd bywyd trigolion Gwynedd trwy gyflenwi gwasanaeth llyfrgell cynhwysfawr ac effeithiol'. Yr amcanion craidd yw -

- Hyrwyddo darllen a mynediad at ddeunydd print a digidol i ddefnydd addysgol, hamdden ac iechyd a lles
- Darparu a chyfeirio trigolion at adnoddau gwybodaeth a darllen o'r ansawdd gorau
- Cefnogi a hybu'r defnydd o'r gwasanaeth a'i adeiladau fel manau cymunedol anffurfiol a ffurfiol aml bwrpas a gwasanaethau y tu hwnt i lyfrau

Bydd y weledigaeth yma yn canolbwyntio ar 4 maes gwasanaeth allweddol sef:-

Datblygu sgiliau digidol

Mae gan lyfrgelloedd rôl allweddol i gefnogi pobl i ddatblygu sgiliau digidol; a'u cefnogi i gael mynediad i wybodaeth a gwasanaethau ar-lein, gan gynnwys y gwasanaeth llyfrgell rithiol lle mae'n bosib dewis llyfr drwy'r we. Bydd y gwasanaeth digidol fydd ar gael i ddefnyddwyr llyfrgelloedd Gwynedd yn cynnwys:

- Mynediad drwy'r we 24/7 i'r gwasanaeth llyfrgell ar gyfer rheoli cyfrif, cadw ac adnewyddu eitemau, a chwilio'r catalog ar-lein
- Modd i'r cyhoedd ymuno a chysylltu â'r gwasanaeth ar-lein / e-bost / facebook / twitter
- Darparu mynediad i'r we am ddim gan hybu cynhwysiant cymdeithasol
- Datblygu'r defnydd o, a mynediad at, dechnolegau symudol (e.e. tabledi)
- Darparu gweithgareddau ac ymgyrchoedd i ddatblygu sgiliau a chynhwysiad digidol ymysg unigolion (e.e. cyrsiau llythrennedd gwybodaeth ; TG sylfaenol)

Mynediad at wybodaeth

Mae gan lyfrgelloedd rôl yn cefnogi pobl i gael mynediad at wybodaeth a gwasanaethau ar-lein yn y meysydd sy'n hanfodol i fywyd unigolion a'r economi leol - fel gyrfaeodd, swyddi, iechyd , gwybodaeth ariannol a budd-daliadau. Nod y gwasanaeth yw:

- Cynorthwyo pobl i gael mynediad at wybodaeth a gwasanaethau ar-lein gan gynnwys Universal Job Match a Chredyd Cynhwysol
- Cynghori pobl ar ganfod gwybodaeth
- Gweithredu fel 'Porth Gwybodaeth' i ddod a gwybodaeth gyhoeddus a gwybodaeth llywodraeth i gyrraedd trigolion lleol;

Hybu Iechyd a Lles Unigolion a Chymunedau

Mae gan lyfrgelloedd rôl yn cefnogi pobl i fyw yn iach ac i hyrwyddo lles unigolion a chymunedau. Cyfrannu at hybu cydlyniant cymunedol, llesiant iechyd meddwl, cynhwysiant cymdeithasol, a'r iaith Gymraeg. Nod y gwasanaeth yw darparu:

- Gwasanaeth Llyfrgell i'r Cartref i bobl fregus
- Llyfrau ar Bresgripsiwn Oedolion a Theuluoedd
- Mynediad ar-lein a gynorthwyr a gweithgareddau hybu iechyd y cyhoedd
- Cynllun Gwybodaeth a Chyngor Iechyd a Lles (Macmillan ac eraill)
- Grwpiau Darllen Iechyd a Lles
- Detholiad o'r gorau o lenyddiaeth Gymraeg a chasgliadau dysgwyr Gymraeg

Hyrwyddo Darllen

Mae gan lyfrgelloedd ddyletswydd i sicrhau mynediad am ddim i ddeunydd darllen ac i hyrwyddo darllen plant, pobl ifanc ac oedolion. Mae'r gwasanaeth yn cyfrannu at godi lefelau llythrennedd ymhlith plant a phobl ifanc trwy gynnig mynediad at adnoddau print a e-lyfrau am ddim. Nod y gwasanaeth yw -

- Cynnig llyfrau (print a digidol) am ddim ac adnoddau darllen
- Cynnig gofod cymunedol i drafod llyfrau a darllen
- Darparu mynediad i lyfrau a chylchgronau ar-lein
- Cefnogi'r ymgyrch - Pob Plentyn yn Aelod o Lyfrgell
- Darparu gwasanaethau i gynulleidfaoedd targed megis plant a'u teuluoedd; y dall a'r rhannol ddall.

4.2 Sut y byddwn ni'n darparu y Gwasanaeth Llyfrgell i gyflawni'r Weledigaeth?

Casglwyd barn trwy'r ymgyngoriad ar y strategaeth er mwyn mesur effaith unrhyw newid posibl; ynghyd a rhoi cyfle i bobl leol rannu eu safbwyntiau a'u syniadau cyn bod unrhyw benderfyniadau terfynol yn cael eu pennu. Mae Asesiad Effaith Cydraddoldeb cychwynnol wedi ei addasu gyda thystiolaeth a gasglwyd wrth gyflawni gwaith yr ymgyngoriad cyhoeddus i ffurfio'r asesiad effaith terfynol cyn gwneud penderfyniad.

Mae'r Gwasanaeth Llyfrgell wedi categorio'r math o ddarpariaeth / llyfrgell y dymunwn ei weld ar draws yr awdurdod gan geisio cyfarch disgwyliadau trigolion a defnyddwyr o'r gwasanaeth, a'r disgwyliadau statudol. Mae'r categorïau hefyd yn cymryd ystyriaeth o'r canlynol :

- Poblogaeth a phatrymau demograffig
- Patrwm defnydd gan aelodau cyfredol llyfrgelloedd a phellter o lyfrgell

- Tueddiadau perfformiad e.e. nifer yr ymweliadau a benthyciadau fesul awr.
- Ystyriaethau cydraddoldeb e.e. grwpiau oedran 0-14 a rhai dros 65 / Iaith
- Amddifadedd a Mynediad at drafnidiaeth gyhoeddus

Mae'r categorïau wedi eu llunio o ymarfer da, ac yn ystyried argymhellion gan Lywodraeth Cymru yn eu hadroddiad diweddaraf ar ddyfodol gwasanaethau llyfrgell gyhoeddus yng Nghymru 'Pennu Cwmpas Gwasanaeth Llyfrgelloedd Cyhoeddus Newydd i Gymru'

Mae'r Strategaeth hon yn argymhell symud i batrwm darparu sy'n cynnwys :

A. Llyfrgell Dalgylch - poblogaeth dros 5,000 o fewn dalgylch 3 milltir neu chwarter awr o deithio trafndiaeth gyhoeddus

B. Llyfrgell Gymunedol o dan reolaeth y Cyngor - poblogaeth rhwng 2,000 a 5,000 o fewn 3 milltir

C. Gwasanaethau Teithiol - i gymunedau llai na 1000 poblogaeth, i'r cartref ar gyfer yr anabl a'u gofalwyr a drwy ymweliadau gyda phob ysgol i blant a phobl ifanc.

Ch. Ddolen neu Gyswllt Cymunedol -poblogaeth rhwng 1000 – 2000 o fewn dalgylch hyd at 3 milltir heb orgyffwrdd dalgylch llyfrgell arall.

Drwy ddefnyddio meini prawf clir ar gyfer y categorïau mae'r strategaeth hon yn cynnig cynnal 9 Llyfrgell Dalgylch yn Bangor, Caernarfon, Porthmadog, Pwllheli, Dolgellau, Blaenau Ffestiniog, Tywyn, Abermaw ac Y Bala , 4 Llyfrgell Gymunedol yn Bethesda, Penygroes, Nefyn a Cricieth a Gwasanaethau Teithiol fel y ffordd ddarparu fwyaf cynhwysfawr ac effeithlon ar gyfer Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd oddi fewn i'r gyllideb sydd ar gael.

Mae'r Strategaeth yma yn golygu newid ar draws y rhwydwaith o lyfrgelloedd. Byddwn yn rhesymoli a chwtogi oriau agor ymysg y llyfrgelloedd dalgylch, yn rhesymoli oriau gyda'r llyfrgelloedd cymunedol ac yn adolygu arosfannau y Gwasanaethau Teithiol.

Mae defnyddio'r categoreiddio hwn fel sail i adolygu lleoliadau y llyfrgelloedd sefydlog hefyd yn adnabod y lleoliadau hynny nad oes modd i'r Gwasanaeth Llyfrgell barhau i'w cynnal fel ag y maent ar hyn o bryd. Rydym yn cynnig mewn 4 cymuned fod y ddarpariaeth bresennol o gynnal gwasanaeth llyfrgell o adeilad pwrpasol yn dod i ben, ond oherwydd yr effaith cymdeithasol i hyn rydym yn cynnig categori Dolen / Cyswllt Cymunedol er mwyn lliniaru'r effaith ar y gymuned ac er mwyn cynnal mynediad trigolion y gymuned honno drwy ddulliau amgen i'r gwasanaeth.

Mae'r newid hyn yn cynnig gwasanaeth craidd sydd a'r gallu i wynebu her yr oes ddigidol.

Mae'n ddyletswydd statudol ar yr awdurdod leol i hybu'r gwasanaeth llyfrgell gyhoeddus - bwriedir felly cynnal cynllun i hyrwyddo'r hyn sydd ar gael o lyfrgelloedd a cheisio cynnal ymgyrchoedd marchnata penodol dros gyfnod y strategaeth i gynyddu aelodaeth a defnydd .